

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2011/06/tarnoczai-geza-tapasztalataim-a-tortenelemtanitasban-02-02-11/>

Tarnóczai Géza

Tapasztalataim a történelemtanításban¹

2006-ban diplomáztam az Eötvös Loránd Tudományegyetemen történelem szakon. 2005-ben részt vettem az Országos Közoktatási Intézet (OKI) által szervezett feladatfejlesztő képzésen, és ezt követően néhányszor feladatokat is írtam az OKI számára.²

2006 szeptemberében egy kisvárosi általános iskolában kezdtem tanári pályámat, ahol 5-6. osztályos tanulókat tanítottam történelem tantárgyból. Nagyon pozitív élményt jelentett az ötödikesek rendkívüli érdeklődése a történelem iránt, amit – sajnos – azóta sem tapasztaltam a felsőbb évfolyamoknál. Mindez természetesen rám is ösztönzőleg hatott, így érzésem szerint kiváló tanévet zártam velük. Végiggondolva a dolgot, elképzelhető, hogy az életkori sajátosságok nagy szerepet játszanak az ő lelkesedésükben, de talán annak is van szerepe, hogy ebben a fogékony időszakban hogyan sikerül elkötelezni őket a történelem iránt. Nekem olyan érzésem volt, hogy az általam tanított ötödikeseket sikerült megnyernem. Alig találkoztam hiányzó házi feladattal, annál inkább a kezek erdejével, ha egy feltett kérdésre kellett válaszolni. A hatodik osztályosoknál már sokkal rosszabb volt a helyzet nemcsak a viselkedés, de az elkészített házi feladatok tekintetében is. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy a szorgalmi munkák, önálló feladatok még rájuk is ösztönzőleg hatottak.

2007 szeptemberétől a zánkai Egy József Középiskola, Szakiskola és Kollégium történelemtanára vagyok. Iskolánk nem elitképző intézmény, épp ezért talán jobb rálátásom van a jelen viszonyokra, mint kiemelt gimnáziumban tanító pályatársaimnak. Többfajta képzés folyik nálunk, ami a pedagógusoktól is megkívánja a jó alkalmazkodóképességet. A befejezett 10. osztállyal rendelkezők jelentkezhetnek a felnőttek érettségire felkészítő ifjúsági tagozatára, akik 2 éves nappali munkarendű képzés keretében szerezhethetnek érettségi bizonyítványt. Mivel meglehetősen hiányos ismeretekkel érkeznek hozzánk a diákok, a két év folyamán igen töményen kapják az ismereteket, hogy sikerrel vehessék az érettségi vizsga

által támasztott követelményeket. Tanárként nem könnyű ez a feladat, mert természetesen más típusú felkészítést kíván ez a képzési típus, mint egy normál középiskolai osztály. Esetükben a kompetenciafejlesztés kisebb hangsúlyt kap, ha a pedagógus mindazt az ismeretanyagot igyekszik elsajátíttatni velük, amire az érettségien szükség lehet. Jómagam a számonkérések alkalmával igyekszem az érettségien megjelenő, vagy ahhoz hasonló típusú feladatokat alkalmazni, ezzel felkészítve őket, hogy mi vár majd rájuk. Mivel ezek a fiatalok többnyire csak az érettségi bizonyítvány megszerzése kedvéért, nem pedig a továbbtanulás szándékával érkeznek hozzánk, túlzott lelkesedést egyik tantárgy irányában sem mutatnak. Ezzel együtt az utóbbi években mindazok, akik eljutottak az érettségig, sikerrel teljesítették is a vizsgát.

A nálunk tanuló szakközépiskolások többsége az általános iskolában erős közepes, gyenge négyes teljesítményt nyújtó diákok közül kerül ki (persze van néhány kivétel). Ami megfigyelhető, hogy a mai középiskolások jelentős része motiválatlan, lényegesen rosszabb a helyzet ebben a tekintetben, mint akár csak 10 évvel ezelőtt. A folyamatos tanulás csak néhányukra jellemző, összességében a tanulási morál nagyon negatív képet mutat, mindenképpen ennek jelentős javítására lenne szükség. Véleményem szerint a követelmények csökkenése (az érettségi vizsgán 20% is elég a kettőshöz) nagymértékben hozzájárult ehhez a folyamathoz. Amikor a tanulók azt látják, hogy leglinkebb társaik is könnyedén sikerrel veszik az érettségi vizsga által támasztott akadályt, sőt sok esetben bekerülhetnek a felsőoktatásba, az nem a megfelelő irányba hat. A másik komoly probléma az osztályok jelentős részében a kellő fegyelem hiánya, ami ugyancsak megnehezíti az érdemi munkát. Természetesen nem katonás rendet kívánok vissza, de az utóbbi évek liberális oktatáspolitikája miatt a magyar közoktatás átesett a ló túloldalára, és ez már erőteljesen a minőség rovására megy. A változást ebben a tekintetben elkerülhetetlennek érzem.

Minden osztály más és más, ami közhelyesen hangzik, de nagyon igaz. Saját gyakorlatomban azt tapasztalom, hogy vannak osztályok, ahol bevethetek bármilyen változatos tevékenységformákat, mindenre az ellenállás a válasz. Más osztályok ugyanakkor a nagyrészt frontális módszert alkalmazó tanórán is jól ösztönözhetők a gondolkodásra, bevonhatók az új tananyag elsajátításába. Nagyon fontos a diákok

hozzáállása, mert ha nincs meg a fogadókészség, akkor hiábavaló a tanárok igyekezete.

A szakiskolásokkal való foglalkozás más típusú, és különösen nehéz feladat. Számtalan kudarcélménnyel terhelt tanuló érkezik a szakiskolába az általános iskolákból. Ez egyrészt nagyon nehezé teszi a velük való munkát, hiszen e tény meghatározza az iskolához és a tanuláshoz való viszonyukat. Másrészt az okosan gondolkodó pedagógusok számára lehetőséget teremt, hogy pozitív megerősítések által sikerélményekhez juttathatja őket. Mivel nincs olyan kimenet például történelemből, mint a középiskolásoknál az érettségi, elsősorban a tantárgy megkedveltetése lehet a cél, azaz a motiváció megteremtése, hogy minél kíváncsibbak, a történelmi témákra fogékonyak legyenek. Azt gondolom, hogy aki ezt felméri és beépíti napi gyakorlatába, az sok hálás tanítványt szerezhethet magának. Sajnos az is igaz, hogy az általános iskolai előzmények miatt sokaknál ez a módszer sem hatásos, de minden egyes gyerek nyereség, aki pozitívan fog majd visszagondolni valamely közismereti tárgyra. Vannak szakiskolás tanulók, akik lényegesen motiváltabbak, mint a szakközépiskolások zöme, csak fel kell bennük fedezni az értékeket és támogatni őket, hogy kiteljesedhessenek. Az odafigyelést meghálálják, és akár nagy felkészülést igénylő országos versenyekre is küldhetők, amire már a saját gyakorlatomban is volt példa.

A tanulók többsége azt szereti, ha egy feladat tanulás nélkül megoldható, a forrásból könnyen kiolvasható. Ha a feladat mélyebb összefüggések ismeretét várja el, és komolyabb gondolkodást igényel, az már többnyire meghaladja a képességeiket. Mindez leginkább a folyamatos tanulás hiányával magyarázható. Sok esetben a diák, ha rá is szánja magát a tanulásra, az többnyire a tananyag bemagolásában merül ki. Szerencsés esetben a dolgozatok esszékérdéseinek megválaszolására mindez elegendő. Sokszor persze még itt is hiba csúszik a számításba, hiszen ha a kérdés egy kicsit is más oldaláról fogja meg a tananyagot, a magolós diák már nem tud rá helyesen válaszolni. Mindenképpen szükséges tehát a megfelelő háttértudás az összefüggések felismeréséhez. Jobb lenne a kimenet esetében magasabb szintet követelni, hogy a tanulók rá legyenek kényszerítve a tanulásra, mert sok esetben nem a képességekben van a hiba. Aki nem tanul, abban nem alakulhat ki a megfelelő történelmi gondolkodás, mert mindenfajta alap nélkül nem alakítható ki. Ha pedig mindez nem adott, akkor hiába is várjuk, hogy a

különböző forrásokból megfelelő következtetések levonására legyenek képesek. Az a sajnálatos tapasztalat, hogy a jelenlegi érettségi rendszerben a történelmi tudásra nincs is szükség ahhoz, hogy valaki sikeres vizsgát tegyen.

JEGYZETEK

1. A cikket vitaindítónak szánjuk. Szívesen vennénk, ha minél több kolléga írná meg véleményét a történelemtanítás jelenlegi helyzetéről, osztaná meg problémáit és sikeres módszereit egyaránt velünk, s rajtuk keresztül a legszélesebb közvéleménnyel. Azt is bátorítjuk, hogy a – jelen cikkhez hasonlóan – véleményt nyilvánítsanak az oktatáspolitikai napirenden lévő vagy éppen nem lévő, de fontos kérdéseiben is.
2. Az OKI jogutód, a jelenlegi Országos Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) Intézet néhány vonatkozó anyagát ajánljuk tanulmányozásra:
<http://www.ofi.hu/tudastar/feladatfejlesztes/712-evfolyamok-verbalis> (2011. május 26. 17:12)
<http://www.ofi.hu/tudastar/feladatfejlesztes/ketszintu-erettsegire> (2011. május 26. 17:13)
<http://www.ofi.hu/tudastar/erettsegi> (2011. május 26. 17:14)